

پیشگفتار ویراست ۲

کتاب حاضر بیش از ده سال است که به عنوان کتاب درسی در بیشتر دانشگاههای کشور تدریس می‌شود. طی این سالها نکات ارزنده‌ای از طرف دانشجویان عزیز و همکاران گرامی در جهت بهبود کتاب به اینجانب رسیده، که تلاش شده است تمامی نکات در نسخه جدید گنجانده شود. به علاوه با توجه به پیشرفتهای روزافزون دانش نظری این حوزه، سعی شده است که در حد امکان مطالب به روز شود. از آنجا که در سالهای اخیر، رویکرد مدل‌های تعادل عمومی پویای تصادفی در مدل‌سازی اقتصاد کلان از حمایت وسیع اقتصاددانان برخوردار بوده و در نهادهای سیاست‌گذاری به عنوان ابزاری مهم و قابل کاربرد در تحلیل سیاست و سیاست‌گذاری استفاده شده است، فصل دهم این کتاب به معرفی این رویکرد اختصاص یافته است. به علاوه تجارب برنامه‌ریزی در ایران در ده سال گذشته به فصل یازدهم کتاب اضافه شده است.

در پایان لازم می‌دانم از حمایت‌های سازمان «سمت» خصوصاً از مدیر محترم گروه اقتصاد و سرکار خانم کشوری کارشناس محترم گروه، و همچنین زحمتهای خانمها فاطمه جزء خراسانی (ویراستار) و میچکا کتاب‌الله‌زاده (نمونه‌خوان و کنترل‌گرفنی) در آماده‌سازی این کتاب برای تجدید چاپ سپاسگزاری کنم.

زهرا افشاری

استاد اقتصاد

دانشگاه الزهرا

پیشگفتار

در دهه ۱۹۸۰ با توجه به تغییرات مهمی که در جهت گرایش به سمت بازار در بیشتر کشورهای در حال توسعه روی داد، تغییراتی اساسی در سیاست اقتصادی این کشورها به وجود آمد. اگرچه کنترل‌های اقتصادی دهه‌های گذشته جای خود را به نیروهای بازار داده است، درجه‌ای از دخالت دولت به منظور جهت‌دهی به اقتصاد، در راستای شتاب بخشیدن به فرایند توسعه اقتصادی ضروری است. برنامه‌ریزی اقتصادی از طریق فراهم ساختن چهارچوبی تحلیلی برای ساختار اقتصادی به سیاست‌گذاران اجازه می‌دهد که دورنمای اقتصادی را با در نظر گرفتن محدودیتها و مشکلات موجود تهیه کنند. دستیابی به مجموعه‌ای از روابط به هم وابسته و سازگار برای کل اقتصاد، سیاست‌گذاران را قادر می‌سازد که به بررسی آثار مستقیم و غیرمستقیم یک سیاست خاص پردازند.

قسمت عمده این کتاب به معرفی تکنیکهای برنامه‌ریزی و تکامل آن در طول زمان اختصاص یافته است. در حال حاضر مجموعه ارزنده‌ای از روشهای برنامه‌ریزی برای تحلیل سیاست در اختیار است که برنامه‌ریز می‌تواند با توجه به ساختار اقتصاد و محدودیتهای موجود از مدل متناسب بهره گیرد. بنابراین، برنامه‌ریزی توسعه مجموعه‌ای از روشهای تحلیلی مفید برای تصمیم‌گیری اقتصادی و فرموله کردن سیاست اقتصادی در اختیار سیاست‌گذاران کشورهای در حال توسعه قرار می‌دهد. این روشها به همان اندازه که قبل از دهه ۱۹۸۰ برای سیاست‌گذاران قابل استفاده بود، امروزه با وجود گرایش اقتصاد به سمت بازار قابل استفاده خواهد بود.

تدوین این کتاب مبتنی بر متون اصلی برنامه‌ریزی دانشگاههای معتبر جهان است. کتاب حاضر مشتمل بر یازده فصل است: در فصل اول با توجه به نقش امروزی برنامه‌ریزی در کشورهای در حال توسعه، به تعریف برنامه‌ریزی، ساختار و ... پرداخته شده است. فصول دوم تا نهم به بررسی تکاملی روشهای برنامه‌ریزی می‌پردازد. در فصل دهم با مروری

بر برنامه‌های عمرانی در ایران، به بررسی تجربه بیش از نیم قرن برنامه‌ریزی در ایران پرداخته می‌شود. در پایان اغلب فصول به منظور اندازه‌گیری میزان فراگیری نظری و درک تطبیقی مطالب فصل، تمرینهایی اضافه شده است.

در تهیه این کتاب از منابع و مقالات متعددی مستقیماً بهره‌برداری شده است که در قسمت منابع و مآخذ ذکر گردیده است. مع‌هذا، مباحث مربوط به تعادل عمومی قابل محاسبه، تحلیلهای هزینه، فایده، ماتریس حسابهای اجتماعی و دیدگاه برنامه‌ریزی ریاضی از کتاب *Development Policy and Planning* نوشته آنیس چادوری و کولین کرک پاتریک^۱ چاپ ۱۹۹۴ استفاده شده است، هرچند که از نظریات ارزشمند نویسندگان کتاب در بقیه مباحث نیز بی‌بهره نمانده‌ایم.

در پایان لازم می‌دانم از کلیه عزیزانی که در تهیه و چاپ این کتاب از ارائه مساعدت دریغ نورزیده‌اند و همچنین از دانشجویان عزیزم در دانشگاه الزهرا که در خلال سالها تدریس برنامه‌ریزی اقتصادی همواره در تدوین این کتاب مشوقم بوده‌اند صمیمانه تشکر کنم. اراده راسخ و آمادگی کامل این عزیزان برای حرکت در جهت توسعه اقتصادی کشور، انگیزه اصلی در تدوین این کتاب بوده است. از همسر گرامی ام آقای دکتر ابراهیم شیبانی به خاطر مساعدتهای معنوی و راهنماییهای علمی ارزنده‌شان سپاسگزارم. از حمایتهای سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، خصوصاً حجة الاسلام آقای دکتر سید هادی عربی، مدیر محترم گروه اقتصاد سازمان «سمت» و سرکار خانم رضوان صادقیان کارشناس محترم گروه اقتصاد، در انتشار این کتاب صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم. از زحمات همه کسانی که در «سمت» مسئولیت حروفچینی، نمونه‌خوانی، لیتوگرافی و چاپ کتاب را بر عهده داشته‌اند قدردانی می‌کنم.

زهرا افشاری

استاد اقتصاد

دانشگاه الزهرا